

ЩОДО ПРИРОДИ ТА ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Б. С. Моніч

В Конституції України в розділі XII «Конституційний Суд України» визначаються два види актів КСУ – рішення і висновки. У статті 83 Закону № 2136-VIII «Про Конституційний Суд України», крім рішень та висновків, визначені й інші види актів КСУ, які можна поділити на дві групи. До першої відносяться акти, які пов'язані із конституційним провадженням, – рішення, висновки, ухвали, забезпечувальні накази. Вони приймаються за наслідками розгляду справ за конституційними поданнями, конституційними зверненнями та конституційними скаргами. До другої групи відносяться постанови як акти, що не пов'язані із конституційним провадженням.

Одним з найбільш важливих актів КСУ з точки зору дотримання відповідності Конституції України слід вважати рішення, що є правовими актами, адже приймаються органом, спеціально на те уповноваженим Конституцією, з дотриманням встановлених форми і процедури, є обов'язковими до виконання на території України. Згідно статті 84 Закону № 2136-VIII Велика палата КСУ ухвалює рішення за результатами розгляду справ за конституційними поданнями щодо конституційності законів України та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим та щодо офіційного тлумачення Конституції України, а також за результатами розгляду справ за конституційними скаргами у разі відмови Сенату в розгляді справи за конституційною скаргою на розсуд Великої палати. У свою чергу, Сенат ухвалює рішення за результатами розгляду справ за конституційними скаргами.

Слід зазначити, що сутність рішення як акту КСУ наразі викликає дискусії серед вчених-конституціоналістів та практиків. Так, досі не існує загальновизнаної думки щодо того, чи є рішення КСУ правозастосовчими актами, судовими прецедентами, конституційною доктриною, правовими преюдиціями, нормативними актами чи особливими джерелами конституційного права. Це відображається і на процесі виконання рішень КСУ, оскільки способи виконання рішень прямо залежать від ступеню їх обов'язковості, юридичної сили, остаточності тощо.

Стаття 151-2 Конституції України встановлює, зокрема, що рішення, ухвалені КСУ, є обов'язковими, остаточними і не можуть бути оскаржені. Тобто, самим Основним Законом визначено обов'язковість рішень КСУ, що на практиці має реалізовуватися шляхом виконання чи дотримання приписів такого рішення.

У Законі № 2136-VIII виконання рішень КСУ присвячено главу 14, що містить норму про порядок виконання рішень КСУ (стаття 97), яка має диспозитивний характер і передбачає право КСУ встановити у рішенні порядок і строки його виконання, зобов'язати відповідні державні органи забезпечити контроль за виконанням рішення, вимагати від відповідних органів письмове підтвердження виконання рішення. У статті 98, яка має відсилочний характер, передбачено настання відповідальності за невиконання рішень КСУ.

У Регламенті КСУ [6] в главі 7 визначено, що КСУ здійснює моніторинг стану виконання рішень, за наслідками якого на своєму засіданні вирішує питання, пов'язані з їх невиконанням. КСУ наділяється правом звернутися з письмовим запитом з визначенням строку для надання відповіді до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб з метою отримання інформації, відповіді на запитання або роз'яснення про дії (заходи), спрямовані на виконання рішень КСУ. Якщо відповідь на такий запит свідчить про невиконання рішень, а також якщо за результатами моніторингу стану виконання рішень наявна інформація про їх невиконання, КСУ вирішує питання про

вжиття заходів щодо притягнення посадових осіб до кримінальної відповідальності за умисне невиконання ними рішення суду конституційної юрисдикції, про що ухвалює відповідну постанову.

Таким чином, діюче національне законодавство передбачає регулювання виконання рішень КСУ, але ці норми носять здебільшого диспозитивний характер, не містять чіткого порядку виконання рішень КСУ та механізму контролю щодо ефективності виконання таких рішень. Це призводить до неправильного розуміння своїх обов'язків сторонами конституційного провадження і відповідними органами та особами, які задіяні у процесі виконання рішень КСУ, подальшого невиконання рішень взагалі, ускладнення процесу застосування правових норм, а в майбутньому може призвести до поширення правового нігілізму, негативної репутації КСУ та інших органів, а також знецінення Основного Закону.

Труднощі врегулювання виконання рішень КСУ пов'язані з його особливою правовою природою та призначенням. Якщо рішення суду, що входить до складу системи судоустрою України (далі – суд), стосується конкретних правовідносин та, як правило, конкретно визначених суб'єктів, а також може мати наперед встановлений спосіб виконання, то для суду конституційної юрисдикції це не є характерним. Встановити вичерпний перелік конкретних правовідносин, на які поширюється те чи інше рішення КСУ, визначити суб'єктів, які мають виконувати таке рішення у певний спосіб, а головне, здійснити всебічний контроль за виконанням, вкрай важко.

Слід зазначити, що виконання рішення суду може відбуватися двома шляхами: добровільним та примусовим, основним завданням яких є забезпечення реалізації рішення суду. Однак, говорячи про виконання рішення суду конституційної юрисдикції, застосовувати за аналогією принципи та механізми добровільного та примусового виконання не вбачається можливим, оскільки розмежувати навіть теоретично ці способи виконання на прикладі рішення КСУ дуже важко.

При цьому слід зауважити, що виконання рішень КСУ має більшу схильність до характеристик виключно добровільного виконання у зв'язку з тим, що нормативного закріплення чи практичної основи механізму примусового виконання рішення КСУ наразі не існує.

Згідно Закону України «Про органи та осіб, що здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02 червня 2016 р. № 1403-VIII примусове виконання рішення суду здійснюється органами та особами, які спеціально уповноважені на це. Для такого виконання визначені не тільки уповноважені органи і особи, але й нормативно передбачена спеціальна процедура. Нормативно-правовими актами, що регулюють примусове виконання рішень суду та інших органів, не передбачено виконання рішення суду конституційної юрисдикції.

Як наслідок, в правовій дійсності наразі наявна ситуація, при якій рішення КСУ визнані обов'язковими для виконання, однак таке визнання не має фундаментом жодної реальної примусової сили.

УДК: 343.98

ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ПЕРЕВІРКИ ОБСТАВИН ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ НА ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

С. О. Патюк, І. А. Щербак

Україна будує правову державу, прагне стати рівноправним членом європейської спільноти. Прийняття в 2012 році нового Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) наблизило нашу державу до європейських стандартів кримінального судочинства.